

Östra hamnen. Planerad åtgärd: rivning av ca 125 m yttre befintlig pirarm inkl. pirnock, stödkonstruktion och fyrtorn

---

Lidköpings fyrplats, östra hamnen.

Planerad flytt av piren innebär att pirarm, pirhuvud, fyrtorn och förtöjningsplats nedmonteras och sedan sätts upp vid dess nya läge.

Lidköpings fyr och pirarm

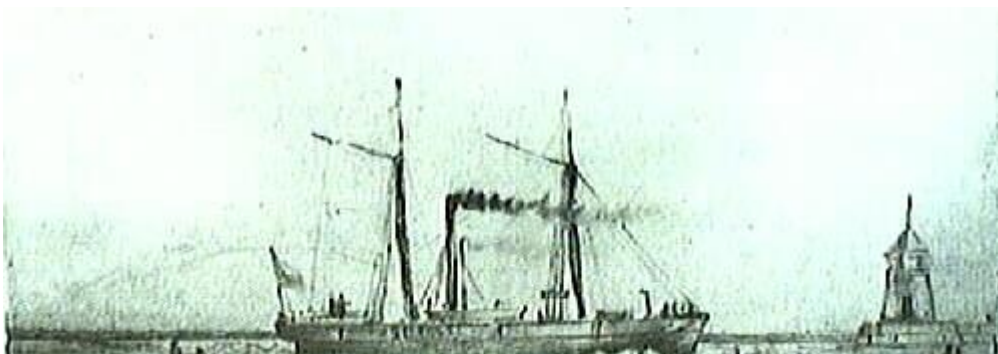
Beskrivning

Längst ut på den ca 400m långa pirarmen i östra hamnen står Lidköpings fyrtorn, uppfört 1911. Det åttkantiga tornet är 8, 2 m högt och kallmurat i kalksandsten. Fasaden är vitputsad med ett rött bälte. Östra piren består av slåthuggen gråsten med en gångbana i kalksten som är täckt med betong.

Historia

Lidköpings fyrtorn har två föregångare; ett mindre trätornt från 1852 som flyttades till Hellekis hamn 1871 följt av ett röd- och vitmålat fyrhus av trä med torn på taket. 1911 ersattes fyrhuset av nuvarande fyrtorn. Fyrornet i kalksandsten har från början en enkel mönstermurning och putsades och målades på mitten av 1900-talet. Pirhuvudet var tidigare avgränsat med ett staket i järn. Fyren på motsvarande sida i västra hamnen uppfördes 1946 och revs på 1970-talet.

De båda pirarna i östra och västra hamnen härstammar från hamnens ombyggnad 1847–53. Undersökningar från 2000-talet visar att piren i östra hamnen delvis är byggt på faskiner (kvistar från träd som buntats).

Lidköpings första fyrtorn

Fyrhuset med torn på taket

Nuvarande fyrtorn innan den blev målad

Värden

Lidsköpings fyrtorn och dess närmiljö har ett högt kulturhistoriskt värde. Sett ur flera olika perspektiv utgör fyr och pir i östra hamnen en ytterst viktig del i Lidsköpings historia.

Piren och dess fyrtorn visar på Vänersjöfartens kontinuitet och vikten av sjötrafiken för stadens utveckling. Fyrturnet i Lidsköping är också en del av Värnens samlade och varierade bestånd av fyrtorn, fyrbåkar, fyrbosställen och andra sjömärken. Tillsammans visar de på Värnens roll i människans liv från 1800-talet och fram till idag samt hur olika farleder gått mellan hamnar och skär.

Påverkan och bevarande av värden

Den kulturhistoriska miljön kommer att påverkas av den planerade åtgärden men om nedmontering, flytt och uppbyggnad sker på ett korrekt sätt tillsammans med sakkunnig kan åtgärdens påverkan bli så minimal som möjligt. Syftet med att flytta fyrturnet är att bevara byggnaden och dess kulturhistoriska värden. Därför bör inga ändringar, som inte kräver det byggnadstekniskt, göras.

Det innebär att fyrturnet uppförs med, i största mån, samma material eller likvärdiga som befintliga samt att samma tekniker används. Fasadens putsade yta behöver bytas ut mot en puts av lika material. Desamma gäller färgsättning. Alternativt kan fyren lämnas opputsad med mönstermurning synlig, detta om stenen bedöms vara i sådant skick att den klarar av det utsatta läget.

Det går att flytta en byggnad på olika sätt. Förslaget är att byggnaden nedmonteras bit för bit för att sedan monteras upp på ny plats. Det är en tidskrävande process som alltid ska ske tillsammans med sakkunnig. För att konstruktionen ska förbli densamma som från byggnadsåret samt att de värden som går att utläsa i material och konstruktion ska värnas är det såklart viktigt att alla delar nedmonteras, fraktas och återmonteras på korrekt sätt.

Pirkonstruktionen är idag inte särskilt synlig då den övertäckts med betong. Vid pirhuvudet är dock de slätthuggna stenarna synliga vilket är viktigt att återställa vid dess nya läge så att

konstruktionen kan förbli synlig. Önskvärt vore att återställa gångbanan i kalksten och låta konstruktionen av gråsten åter bli synlig.

Förskjutningen av pirarmen är så pass liten att landskapsbilden där fyrtornet står i fokus påverkas ytterst lite. Den ”skarv” som blir där pirarmen vinklas bör utföras så mjuk som möjligt så att förskjutningen inte blir så tydlig för människor som vistas på och omkring piren. Den luftburna elledningen kan med fördel avlägsnas för att ge en bättre vy, det kräver dock en annan form belysning för tillgänglighetens skull.

Fortsättningsvis

Projektet i Östra hamnen är ett långtgående projekt. När flytt av pir och fyrtorn blir aktuell bör det göras en byggnadsteknisk undersökning. Hela processen ska också dokumenteras.

Lidköping 15/6 -2023

Sandra Wall

Bebyggelseantikvarie

Vänermuseet, Lidköpings kommun